

*** voorblad ***

Later word ik boekenwurm

Boeken zijn een waardevol geschenk dat nauwelijks geld hoeft te kosten

DOOR ANNICK DECKERS – FOTO © FOTOSTOCK, C. ABAD

TOEN JOHAN op school leerde lezen, probeerde zijn moeder tevergeefs zijn interesse voor jeugdboeken te wekken. Ze nam hem mee naar de bibliotheek, maar geen enkel boek scheen de jongen te boeien. Hij vond alle boeken saai of kinderachtig. Uiteindelijk gaf zijn moeder het op. “Hij zal er nog niet rijp voor zijn”, redeneerde ze.

Zowat een jaar later kreeg Johan van zijn meter *De Mimpins* van Roald Dahl cadeau. Tot ieders verbazing was Johan razend enthousiast. Hij las het boek in één ruk uit en stortte zich vervolgens op *Matilde* en *Sjakie en de chocoladefabriek*.

Nu was Johans leeshonger definitief gewekt. Hij las niet alleen alles van Roald Dahl, maar verslond ook tientallen andere boeken. Bezoeken aan de bibliotheek waren niet langer een saaie aangelegenheid, maar een gebeurtenis om telkens weer naar uit te kijken.

De belangstelling voor jeugdliteratuur dateert nog maar van de 18de eeuw. In die tijd kenschetste schrijfster Betje Wolff de periode waarin zij leefde als “de eeuw waarin men voor kinderen schrijft”. In haar ogen bood jeugdliteratuur kinderen de kans op een speelse manier kennis te maken met zaken die anders “in het stof der

scholen verborgen” bleven. De belangstelling voor jeugdliteratuur is sindsdien alleen nog maar toegenomen. En terecht, want jeugdliteratuur helpt kinderen een eigen mening te vormen en biedt hen de mogelijkheid kennis te vergaren langs paden die ze zelf kiezen.

Jonge mensen zeggen soms: “Ik heb geen boeken nodig. Ik kan wel televisie kijken”. Maar kinderen die nooit een boek lezen hebben vaak concentratieproblemen (in televisieseries duren de meeste scènes niet langer dan twee minuten) en ze kunnen moeilijk een gedetailleerde redenering opbouwen. Erger nog, televisie stelt kinderen al te vaak bloot aan een vervormd en oppervlakkig wereldbeeld, en biedt weinig ruimte voor nuancering, verbeelding of creativiteit.

Het is nooit te vroeg om kinderen te leren dat boeken een belangrijk, aangenaam onderdeel van het leven zijn. “Het is van groot belang dat je een kind al vanaf het prille begin rijmpjes en versjes voorleest”, vindt jeugdauteur en logopediste Riet Wille. “Het systeem van rijm, herhaling en alliteratie traint het auditieve geheugen van het kind. Daarbij is het belangrijk dat je de aandacht van het kind gaande houdt door zijn handjes vast te pakken, en dat je zoveel mo-

gelijk zintuigen aanspreekt. Jonge kinderen voorlezen moet een combinatie zijn van klank, beeld, beweging en oogcontact”.

Hoewel je kinderen niets te moeilijk mag opdringen, is het eveneens fout om de intelligentie van zelfs de allerkleinsten te onderschatten. “Het komt erop aan de grenzen van een kind voortdurend te verleggen”, vindt orthopedagoge Judith Stoep van de Katholieke Universiteit van Nijmegen. “Als je de intelligentie van een kind laag inschat, heeft dat een invloed op zijn ontwikkeling. Je moet een kind uitdagingen bieden, zodat het kan groeien”.

Heel kleine kinderen kan je onverwoestbare boeken geven, waarvan ze gemakkelijk zelf de bladzijden kunnen omdraaien. Boeken in hard karton, afwasbare boeken, vouwboeken met uitklapbare tekeningen en boeken met gaten in voor kleine vingertjes zijn een prima voorbereiding op leren lezen. Geef de voorkeur aan opvallende en duidelijke illustraties van gezellige en vertrouwde situaties en kies voor felle kleuren als rood en geel.

Zelfs een piepjong kind kan je meenemen naar de bibliotheek en tonen hoe het boeken kan kiezen. De 2-jarige Véronique gaat al mee naar de bibliotheek sinds ze nog een baby was. Ze heeft nu een duidelijke belangstelling voor het uitgestalde leesvoer, met een uitgesproken voorkeur voor aantrekkelijk vormgegeven, mooie boeken met grote tekeningen in het algemeen, en voor de boekjes over Musti

in het bijzonder. De bibliothecaresse heeft daarom voorgesteld het meisje een eigen bibliotheekkaart te geven.

VOOR KINDEREN tussen vier en zeven, die net leren lezen, moet het lettertype groot zijn, en staan er liefst maar een paar woorden op één bladzijde. Ook de tekeningen zijn heel belangrijk. Zo hield kleine Peter aanvankelijk niet erg van lezen. Maar boeken met mooie tekeningen vond hij wel leuk. In het begin had hij zo’n boekje in een mum van tijd uit, want hij keek alleen maar naar de illustraties. Maar na verloop van tijd merkte zijn moeder dat hij alsmaar meer tijd nodig had voor één boekje. Geboeid door de tekeningen was hij ook de tekst beginnen lezen. Zijn moeder merkte daarbij ook dat de tekeningen meer waren dan een smaakmaker. Ze waren voor Peter een belangrijke hulp bij het begrijpen van moeilijke of onbekende woorden. Voor jonge lezers vormen illustraties dikwijls een bevestiging van hun interpretatie van de tekst. De grote jeugdillustratoren, zoals Klaas Verplancke, Gerda Dendooven, Kristien Aertssen en Anne Westerduin geven vleugels aan de jonge verbeelding. Illustraties met veel herkenbare details uit het dagelijkse leven, zoals die van Lieve Baeten, helpen kinderen om objecten te observeren, te identificeren en te benoemen. *De Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen (VBVB)* kent jaarlijks de Boekenpauw toe aan het best geïllustreerde kinder- of jeugdboek.

LEREN LEZEN moet een leuke bezigheid zijn, met de nodige dosis complimentjes en aanmoedigingen. Er zijn verschillende methodes om te leren lezen. Vraag de onderwijzer of onderwijzeres van uw kind hoe u kunt helpen en welke boeken hij of zij aanbeveelt.

Zelfs een goede lezer vindt het nog leuk om voorgelezen te worden. Als u boeken kiest om hardop voor te lezen, bedenk dan dat hier en daar een moeilijk woord leuk en leerzaam kan zijn. Hetzelfde geldt trouwens voor boeken die kinderen zelf lezen. “De taal in kinderboeken moet wat mij betreft geen voorgesneden koek zijn”, vindt jeugdschrijfster Els Beerten. “Zoiets neemt alleen maar de nieuwsgierigheid weg. Een woord dat goed klinkt en dat op zijn plaats is, zet ik in mijn verhaal, ook als het een beetje moeilijker is. Mijn eigen kinderen komen af en toe wel eens vragen wat zo’n woord betekent, maar verder hebben ze daar totaal geen problemen mee”.

Het is belangrijk dat je kinderen niet afschrikt. Veel “groene” boeken, zoals bijvoorbeeld *De Wolk* van Gudrun Pausewang, zijn lovenswaardig. Maar ze schieten hun doel voorbij als ze een gevoelig kind ervan overtuigen dat zijn familie met de ecologische ondergang bedreigd wordt.

De nu 8-jarige Dirk had een periode dat hij niet goed kon slapen. “Ik ben bang”, antwoordde hij wanneer zijn ouders vroegen wat er scheelde. Tijdens een vakantie aan de Franse kust bleek hij vooral bang te zijn voor

de zee. “Daar zitten gevaarlijke draaikolken in en die kunnen een heel schip doen zinken”, zei hij. Na verloop van tijd legde zijn moeder het verband met een boek dat Dirk gelezen had, *Alfred Jodokus Kwak* van Herman van Veen. De eerder realistische tekeningen van de eend die gegrepen wordt door kwaadardige golven, waren voor het kind erg angstaanjagend. Dat boek verdween dan ook in de hoogste kast.

Als u twijfelt over een boek, vraag dan eerst de raad van de bibliothecaris of de boekhandelaar voor u het aan uw kind geeft. Of beter nog, lees het boek eerst zelf. De betere jeugdboeken zijn nooit vervelend of neerbuigend, en zijn ook voor volwassenen heerlijk om lezen.

Bij de keuze van boeken is het ideaal dat u de kinderen zelf kent. Waar praten en schrijven ze over? Wat doen ze tijdens hun vrije tijd? Met wie identificeren ze zich?

“Jonge kinderen zoeken in een boek altijd naar herkenbare dingen”, zegt Judith Stoep. “Ze vinden een boek leuk omdat het hoofdpersonage dezelfde hobby’s heeft, of dezelfde gevoelens. Ze willen een verhaal dat bij hun eigen leefwereld aansluit. Dat verhaal hoeft daarom niet realistisch te zijn. Ook een sprookje kan hen boeien, zolang ze zichzelf maar kunnen herkennen in de thematiek”.

Een mooi geïllustreerd non-fictieboek is vaak een beter geschenk dan een fictieboek dat de kans loopt afgevoerd te worden, omdat het bijvoorbeeld “te kinderachtig” is. Dirk is dol

op dieren, en verdiept zich dan ook graag in jeugdreksen over de dierenwereld. Het resultaat is dat hij moeiteloos namen van insecten opnoemt waar zijn ouders nog nooit van gehoord hebben. Ook boeken met allerlei weetjes over het heelal, het menselijk lichaam, of aardrijkskunde vindt hij erg interessant.

Let op acties van boekhandels en bibliotheken, want die kunnen het enthousiasme van het kind opwekken en het vertrouwd maken met nieuwe auteurs.

SOMMIGE 9-JARIGEN verslinden probleemloos klassieke boeken als *Oliver Twist*, *Moby Dick* en *Tijl Uilenspiegel*. Als je voor zulke vaardige lezers telkens nieuwe boeken gaat kopen, ben je al snel heel wat geld kwijt. Maar gekochte boeken hoeven niet nieuw te zijn. In tweedehands-boekenwinkels of op rommelbeurzen worden jeugdboeken vaak voor een appel en een ei van de hand gedaan. En vanzelfsprekend blijft de bibliotheek de budgetvriendelijkste oplossing.

Voor bij moeilijke of onwillige lezertjes is het belangrijk dat u te rade gaat bij de onderwijzer of onderwijzeres. De boeken die u nu kiest voor uw kind, kunnen bepalend zijn voor zijn latere leesgewoonten.

Voor de trage lezer kiest u best boeken die over levende wezens gaan, niet over abstracte zaken. Verder genieten ook korte zinnestelsels, eenvoudige werkwoordsvormen en ongekunsteld taalgebruik de voorkeur. Grappige

boeken, zoals *Floddertje* van Annie M.G. Schmidt, zijn ideaal om de late, onwillige lezer alsnog op dreef te krijgen.

Ook vragen en vraagspelletjes, die het kind doen nadenken en antwoorden, zijn geschikt voor deze groep van lezertjes. Hetzelfde geldt voor gedichtjes en korte verhalen, die immers minder ontmoedigend zijn dan lange verhalen. Kinderen vinden het fijn om te lezen over een leeftijdsgroep die iets hoger ligt dan die van henzelf, dus bedrieg een late lezer niet door hem of haar kinderlijk leesvoer te geven.

Een kind dat een door u aanbevolen boek links laat liggen, is er vaak wel op uit om een boek te lezen dat een ouder kind aangeraden heeft. Mijn tante constateerde dat de boeken die zij als kind heel leuk vond, zoals de *Pim en Pom*-reeks en *De vijf detectives* van Enid Blyton, bij haar kinderen niet in goede aarde vielen. Boeken die de jongens zelf kiezen, worden echter van de ene bibliotheekkaart naar de andere overgezet.

Als 10-jarige was ik om een onverklaarbare reden gefascineerd door een populair-wetenschappelijk boek met op de kaft de veelbelovende titel *Ontwikkelingen in de medische wereld en vele andere boeiende onderwerpen*. De behandelde onderwerpen varieerden van maagzweren en botbreuken tot de Tweede Punische Oorlog en de plantenwereld van de Apennijnen. Een wat vreemde keuze voor een kind van 10, maar ik geraakte op die manier wel vertrouwd met tabellen, moeilijke

Het Beste – Maart

woorden en zakelijk taalgebruik.

Voor lezers van 9 jaar en ouder zijn de grote jeugdschrijvers uitermate geschikt. Bart Moeyaert, Anne Provoost, Jaak Dreesen, Sylvia Vanden Heede, Johan Ballegeer, Gil vander Heyden ... De keuze is groot. Maar u mag niet vergeten dat kinderen alleen maar lezen wat hen leuk lijkt — en dat kan enorm variëren.

Johan is dol op de serie *Pietje Puk*, terwijl zijn jongere broer daar niet veel aan vindt. Na één aflevering houdt hij het voor bekeken. Dirk is dan weer gek op Pietje Bell, en stoort zich daarbij zelfs niet aan het oubollige taalgebruik van oudere versies. Johan vindt die boeken echter ronduit saai. Een meisje van 10 of 11 is misschien rijp voor een mooi liefdesverhaal dat draait rond genegenheid, vriendschap en trouw. Het klassieke *Onder moeders vleugels* heeft generatie na generatie weten te boeien.

Voor kinderen die verzot zijn op griezelverhalen zijn er boeken te vinden die naast een flinke dosis spanning ook een diepere inhoud bevatten. *Valid* van Jaak Dreesen, *De stem* van Paul Kustermans, *De huid van de beer* van Sylvia vanden Heede, de “zachte” horrorverhalen van Roald Dahl of de even humoristische als spannende *pageturners* van Anthony Horowitz zijn maar enkele van de vele voorbeelden.

Zodra kinderen op eigen houtje boeken beginnen te kiezen, is het proces van zelfeducatie begonnen. De boekenwurm leert meer dan de beste school hem kan bijbrengen, en de rijkdom aan kennis en wijsheid die hij vergaart, zal hem de rest van zijn leven niemand meer kunnen afnemen.

Johan, die eerst zo weinig interesse had voor boeken, is nu als 10-jarige een fervent lezer. Zowel thuis als op school zijn rustige leesmomenten een gekoesterd onderdeel van de dag, en soms neemt hij een jongere broer mee naar de bibliotheek om hem op zijn beurt wegwijs te maken in de fantastische wereld van de jeugdliteratuur.

Van 9 tot 15 maart viert Vlaanderen de 26ste Jeugdboekenweek. Het centrale thema is “Kunst”. In het tijdschrift Leesidee jeugdliteratuur, dat 10 keer per jaar verschijnt, worden de nieuwste jeugdboeken besproken. Een abonnement kost 25 euro. Info: Vlabin, Coebergerstraat 35, 2018 Antwerpen; tel. 03/248.74.18.
